

Maistrova ulica 10, 1000 Ljubljana

T: 01 369 59 00

F: 01 369 59 01

E: gp.mk@gov.si

Ministrstvo za gospodarstvo, razvoj in tehnologijo
gp.mgrt@gov.si
Urad RS za intelektualno lastnino
sipo@uil-sipo.si

Številka: 060-8/2016/95
Datum: 14.5.2020

Zadeva: stališče v zvezi s prenosom Direktive (EU) 2019/790 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. aprila 2019 o avtorski in sorodnih pravicah na enotnem digitalnem trgu in spremembi direktiv 96/9/ES in 2001/29/ES

Spoštovani,

v zvezi s prenosom Direktive (EU) 2019/790 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. aprila 2019 o avtorski in sorodnih pravicah na enotnem digitalnem trgu in spremembi direktiv 96/9/ES in 2001/29/ES (v nadaljevanju direktiva) vam posredujemo naslednje stališče Ministrstva za kulturo. Stališče smo oblikovali po predhodni seznanitvi s predlogi in informacijami deležnikov in posrednih proračunskih uporabnikov s področja dela Ministrstva za kulturo. Na Ministrstvo za kulturo je svoje pripombe v zvezi z navedeno direktivo naslovilo tudi Društvo slovenskih režiserjev, dopis vam posredujemo v vednost (v prilogi).

Zbrane pripombe obsegajo stališča uporabnikov do poglavij, ki zadevajo ustanove za varstvo kulturne dediščine, posebej knjižnice, nadalje vprašanja v zvezi z novo pravico na publikacijah in pravico storitev deljenja zaščitenih vsebin na spletu.

1. Ustanove za varstvo kulturne dediščine

V zvezi z opredelitvijo ustanov za varstvo kulturne dediščine, kot izhaja iz določb direktive, so te določene v skladu z nacionalno zakonodajo, in sicer gre za:

- državne in pooblaščne muzeje, vpisane v razvid muzejev po Zakonu o varstvu kulturne dediščine ZVKD-1 (Uradni list RS, št. [16/2008](#), [123/2008](#), [8/2011](#), [30/2011](#) - odl. US, [90/2012](#), [111/2013](#), [32/2016](#), [21/2018](#) – ZNOrg)
- Arhiv Republike Slovenije, regionalne arhive in arhive lokalnih samoupravnih skupnosti po Zakonu o arhivskem gradivu in arhivih (Uradni list RS, št. 20/1997, 32/1997 - popr., 24/2003 - ZDIJZ, 30/2006),
- splošne, visokošolske, specialne in nacionalna knjižnica po Zakonu o knjižničarstvu (Uradni list RS, št. 87/2001, 96/2002 - ZUJIK, 92/2015).

Javni zavod Slovenska kinoteka (s področja filmske dejavnosti) je vpisan v razvid muzejev. Zakonska pooblastila za izvajanje arhivske dejavnosti ima tudi Radiotelevizija Slovenija, in sicer Zakon o Radioteleviziji Slovenija (Uradni list RS, št. 96/05, 109/05 – ZDavP-1B, 105/06 – odl.

US, 26/09 – ZIPRS0809-B in 9/14) določa, da javna služba RTV Slovenija obsega tudi arhiviranje ter da je RTV Slovenija dolžna trajno ohranjati svoje arhivsko gradivo tako, da avdiovizualne zapise na filmskih in drugih nosilcih, ki bi zaradi procesov staranja lahko razpadli, oziroma drugače bistveno poslabšali kvaliteto zapisa, ustrezno zaščiti oziroma prenese na tehnološko trajnejše nosilce besede, zvoka in slike oziroma besede in zvoka. Posnetki iz arhivov so za nekomercialne namene ob plačilu sorazmernih stroškov njihovega razmnoževanja oziroma posredovanja dostopni javnosti. Posnetki iz arhivov so za komercialne namene ob plačilu sorazmernih stroškov njihovega razmnoževanja oziroma posredovanja dostopni javnosti skladno z zakonom, ki ureja avtorske pravice, ter ob plačilu sorazmernih stroškov razmnoževanja in posredovanja ter tarife, ki jo določi Nadzorni svet RTV Slovenija.

Glede na navedene zakonske podlage sprašujemo, ali se bodo določbe, ki zadevajo obveznosti, pravice in izjeme ustanov za kulturno dediščino urejale v posebnem zakonu, prilagoditvi obstoječega zakona o avtorski in sorodnih pravicah, ali tudi v predpisih s področja kulture, medijev in še posebej kulturne dediščine. Zagovarjamo opredelitev izjeme, tako da se ustanovam za varstvo kulturne dediščine dovoli izdelavo kopij vseh del ali predmetov varstva, ki so trajno v njihovih zbirkah, v vseh formatih ali medijih, za namene ohranjanja takih del ali drugih predmetov varstva in kolikor je to za tako ohranjanje potrebno. Prav tako predlagamo, da bi to možnost razširili še na področje dajanja na voljo javnosti, v povezavi z osnovno dejavnostjo ustanov. Zlasti v primeru muzejev je nevzdržno, da bi ob predstavitvi na razstavi imetniki pravic preprečevali muzeju reproduciranje predmetov iz njihove zbirke v razstavnem katalogu ali pa celo v nekomercialnem spletnem katalogu.

V zvezi z zaščitenimi avtorskimi deli, ki so v zbirkah ustanov za kulturno dediščino, opozarjamo, da predstavljajo tveganje tista avtorska dela (zlasti fotografije), ki so jih zaposleni v ustanovah ustvarili pri izpolnjevanju svojih obveznosti ali po navodilih delodajalca (avtorsko delo iz delovnega razmerja) in jih niso izključno prenesli na delodajalca (muzej) ter zato po desetih letih zopet pripadajo avtorju (prim. 101. člen ZASP).

V zvezi s 5. členom direktive (*Uporaba del in drugih predmetov varstva v dejavnostih digitalnega in čezmejnega poučevanja*) menimo, da bi pri prenosu tega člena morale biti izobraževalne ustanove opredeljene zelo široko, tako da bi razlaga tega pojma zajela tudi muzeje, knjižnice in druge organizacije, ki se ukvarjajo s poučevanjem. Za razne dejavnosti v muzejih bi morala biti omogočena prosta uporaba del v namen ilustracije pri razlagi ali znanstvenem raziskovanju, z edinima omejitvama, da mora biti uporaba nekomercialna in je treba ob njej navesti avtorstvo.

Direktiva v 6. členu vpeljuje obvezno izjemo, ki omogoča ustanovam za varstvo kulturne dediščine, da v digitalni obliki reproducirajo vsa dela, ki so trajno v njihovih zbirkah. Izjema ne prinaša novosti, saj so muzeji že zdaj lahko na podlagi izjeme iz tretjega odstavka 50. člena ZASP za lastne potrebe prosto reproducirali dela iz svojih zbirk v nekomercialne namene. Še vedno pa ostaja prosto reproduciranje le za namene ohranjanja ne pa dajanja na voljo javnosti. Predlagamo, da se pri formulaciji »*trajno v njihovih zbirkah*« doda še »*ali jih imajo v dolgotrajni hrambi*«, da se izognemo primerom, kjer lastništvo ni jasno.

V zvezi z določbami o razprodanih delih opozarjamo na posebno situacijo, s katero se srečujejo filmske kinoteka, med njimi tudi Slovenska kinoteka. Kinoteka ima v svojih zbirkah tudi kinematografska ali avdiovizualna dela, katerih producenti imajo sedež v tretji državi, katerih materiali so na podlagi pogodb o dolgotrajnem depozitu, odkupov ali predaje v trajno hrambo, trajno v zbirkah Kinoteke. Še več pa ima Kinoteka v zbirkah gradiv, ki so povezana (ali neposredno izhajajo) z avdiovizualnimi deli, ki spadajo pod ta opis (npr. fotografije iz filma, prospekti, plakati itd.). Predlagamo, da se preuči možnost, da bi filmska kinotečna ustanova, kot je Slovenska kinoteka, ki je hkrati polnopravna članica FIAFa (International Federation of Film

Archives), imela možnost, da za nekomercialne namene lahko priobči oziroma da na voljo javnosti kinematografska in druga gradiva, ki so s temi povezana.

Kot primer navajamo, da je Slovenska kinoteka javno predvajala (pred tem pa restavriral in reproducirala) film, ki je sicer veljal za izgubljenega. Gre za film *Ko sem bil mrtev*, režijski prvenec slavnega režiserja Ernsta Lubitscha. Murnau Stiftung, ki je lastnik pravic za ta film, tega filma ne bi mogel tržiti, če ga ne bi Slovenska kinoteka našla in priobčila javnosti. Lastniki pravic na marsikaterem filmu ne bi mogli uveljavljati svojih pravic, če ne bi bilo ustanov za hranjenje filmske dediščine.

Glede na navedeno in ob opredelitvah določb direktive o razprodanih delih nadalje sprašujemo Ministrstvo za gospodarstvo, razvoj in tehnologijo:

- Na kakšen način bodo organizacije za kolektivno upravljanje pravic sklepale neizključne licence za nekomercialne namene z ustanovami za varstvo kulturne dediščine za reproduciranje, distribuiranje, priobčitev javnosti ali dajanje razprodanih del ali drugih predmetov varstva, ki so trajno v zbirkah ustanov na voljo javnosti?
- Katere bodo pristojne organizacije za kolektivno upravljanje?
- Ali se lahko glede na naravo ustanov kulturne dediščin, ki imajo trajne zbirke, v zakonu določi izjema za te ustanove (vezano na 5. člen Direktive o pravnem varstvu baz podatkov)?
- Ali se izjema nanaša tudi na predmete, ki niso kinematografska ali avdiovizualna dela, vendar so nastala v povezavi z njimi?
- S katerimi predpisi se bo določilo podrobnejše pogoje za opredelitev razprodanega dela (ali na ravni zakonskega predpisa ali na ravni splošnih aktov, ob upoštevanju specifičnosti področij)?

V zvezi z urejanjem razprodanih del Ministrstvo za kulturo še predlaga, da se ob upoštevanju reprezentativnih kolektivnih organizacijah premisli o možnostih razširjenega kolektivnega upravljanja.

Ker se v skladu s členom 9. šteje, da se dela in drugi predmeti varstva na podlagi izjeme ali omejitve uporabljajo izključno v državi članici, kjer ima sedež ustanova za varstvo kulturne dediščine, opozarjamo, da gre pri izvajanju javne službe tudi za čezmejne načine uporabe, zato predlagamo, da se v okviru možnosti prenosa oblikuje ustrezna zakonita rešitev.

Narodna in univerzitetna knjižnica (dopis št. 6124-7/2020 z dne 17.4.2020, v prilogi) in Nacionalni svet za knjižnično dejavnost (dopis št. 013-10/2017/105 z dne 28.4.2020, v prilogi) sta pri prenosu direktive izpostavila naslednja ključna vprašanja: 3. člen (besedilno in podatkovno rudarjenje), 6. člen (ohranjanje kulturne dediščine), 8 - 11. člena (razprodana dela), 14. člen (neizvirne reprodukcije del), 5. člen (digitalno in čezmejno poučevanje) in 7. člen (pogodbena in tehnološka derogacija). Narodna in univerzitetna knjižnica predlaga zakonodajalcu, da vpelje široko in učinkovito izjemo, ki bo predstavljala pravno varen okvir za podatkovno analitiko oziroma ustrezno pravno podlago za pravico raziskovanja, kot jo mnogi imenujejo. Dopisa vam posredujemo v prilogi.

Glede možnosti besedilnega in podatkovnega rudarjenja pojasnjujemo, da ta omogoča ekstrakcijo izbranih jezikovnih elementov in ugotavljanje korelacij med njimi bodisi za primarne raziskave razumevanja jezika/komunikacije (eden od rezultatov tovrstnih raziskav je npr. Fran, jezikovni portal Inštituta za slovenski jezik ZRC SAZU), v drugi fazi pa – kar je za razvoj digitalnega okolja izredno pomembno – omogoča razvoj raznolikih aplikacij za različna družbena področja. Kot morda najbolj aktualen primer aplikacije na področju besedilnega in podatkovnega rudarjenja navajamo primer Coronavirus watch, delo odličnih slovenskih

raziskovalcev Inštituta Jožef Stefan, kjer od marca 2020 po dolgoletnih prizadevanjih Urada za Unesco RS deluje Unescov Mednarodni raziskovalni center za umetno inteligenco.

V zvezi s prenosom 3. člena Direktive podpiramo vse točke, ki jih v dopisu izpostavlja NUK, saj omogočajo čim lažji dostop raziskovalcem do osnovnega (grobega) besedilnega in podatkovnega gradiva (enako v načelu velja za arhive in muzeje). Zadržke imamo le pri prvem predlogu: »Pri implementaciji določbe naj se uporablja izraz “analiza besedila in podatkov” ali “podatkovna analitika” in ne “besedilno in podatkovno rudarjenje” zato, da ne bo dvoma, da so vključene vse tehnike podatkovne analize, ki se uporabljajo v procesih ustvarjanja umetne inteligence,« in sicer iz dveh razlogov.

Prvi razlog je nomotehnične narave: z vidika načela določnosti, ki po Resoluciji o normativni dejavnosti zahteva pripravo splošno razumljivih in jasnih predpisov, kar zagotavlja pravno varnost, zaupanje v pravo in enakost pred zakonom ter onemogoča različno tolmačenje oziroma uporabo predpisov v praksi, je po mojem mnenju treba predloge o drugačnem poimenovanju področij obravnavati previdno in raje konservativno. Termin besedilno in podatkovno rudarjenje je v stroki ustaljen tako v angleščini kot slovenščini. Pomembno je, da je predmet urejanja tako v Direktivi kot nacionalni zakonodaji usklajen, vključno s svojim poimenovanjem, ter da se z različnimi poimenovanji ne ustvarja morebitne zmede.

Drugi razlog je strokovne narave. Menimo, da je skrb NUK, da termin »besedilno in podatkovno rudarjenje ne bi obsegal vseh tehnik podatkovne analize, ki se uporabljajo v procesih ustvarjanja umetne inteligence«, odveč, saj je definicija te dejavnosti iz Direktive dovolj široka: „besedilno in podatkovno rudarjenje“ pomeni vsako avtomatizirano analitično tehniko, katere namen je analiziranje besedila in podatkov v digitalni obliki, da se ustvarijo informacije, ki vključujejo, a niso omejene na, vzorce, trende in korelacije.

V vsakem primeru svetujem pripravljavcu zakonodaje (URSIL z MGRT) ob morebitni nameri spreminjanja terminologije tako pravno kot strokovno konzultacijo, ki bo priskrbel kompetentne in veljavne argumente bodisi za ali proti spremembi. Strokovni deležniki s področja besedilnega in podatkovnega rudarjenja so poleg NUK-a in Inštituta Jožef Stefan vsaj še Center za jezikovne vire in tehnologije UL FF, Inštitut za slovenski jezik ZRC SAZU, Fakulteta za računalništvo in informatiko UL in Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in matematiko UMB.

2. Ukrepi za oblikovanje dobro delujočega trga za avtorsko pravo

V okviru poglavja ukrepov za oblikovanje dobro delujočega trga za avtorsko pravo naslavljam na Ministrstvo za gospodarstvo, znanost in tehnologijo naslednja vprašanja:

- Ali bodo zavezanci za spletno uporabo medijskih publikacij tudi subjekti s sedežem izven države članice? Če ne bodo, kako se bo urejalo vprašanje pristojnosti in nadzora?
- Kako se bo ravnalo v primerih deljenja medijskih publikacij v družbenih omrežjih?

V zvezi s petim odstavkom 15. člena direktive, ki določa, da mora država zagotoviti, da avtorji del, vključeni v medijske publikacije, prejmejo ustrezen delež prihodkov, ki jih založniki medijskih publikacij prejmejo od ponudnikov storitev informacijske družbe za uporabo medijske publikacije, sprašujemo, ali se bo na zakonski ravno predpisalo tudi dodatno obveznost izdajateljev do avtorjev v primeru te nove medijske pravice?

V 17. členu direktive je določeno, da ponudnik storitev deljenja vsebin na spletu izvaja dejanje priobčitve javnosti ali dajanje na voljo javnosti za namene te direktive, kadar javnosti omogoči dostop do avtorsko varovanih del ali drugih varovanih predmetov varstva, ki jih na strežnik naložijo njegovi uporabniki. Ponudnik storitev pridobi pravico s sklenitvijo licenčnega

sporazuma. Če se dovoljenje ne podeli, so ponudniki storitev deljenja na spletu odgovorni za nedovoljena dejanja priobčitve javnosti, razen v primerih določenih v četrtem odstavku 17. člena Pri ugotavljanju izpolnjevanja obveznosti s strani ponudnika se upoštevajo načela sorazmernosti ter elementi vrste vsebin, občinstev in obsega storitev ali drugih predmetov varstva, ki so jih na strežnik naložili uporabniki ter razpoložljivost ustreznih in učinkovitih sredstev. Določene so izjeme za citate, kritike, ocene, uporabe v namen karikature, parodije, pastiša, V zvezi s temi določbami naslavljamo na pristojno ministrstvo naslednja vprašanja:

- Ali bodo zavezanci za spletno uporabo tudi subjekti s sedežem izven države članice? Če ne bodo, kako se bo to urejalo.
- Kako se bo ravnalo v primerih deljenja vsebin v družbenih omrežjih?
- Kakšni načini pritožbe so predvideni glede odstranitve del ali drugih predmetov varstva?
- Kakšne mehanizme za povračilo škode se predvideva?

Za pojasnila in sodelovanje se vam najlepše zahvaljujemo in predlagamo, da se z namenom razjasnitve določenih vprašanj dogovorimo za skupni sestanek.

Lep pozdrav.

Pripravila:

Irena Ostrouška
sekretarka

dr. Vasko Simoniti
Minister za kulturo

Poslati: po elektronski pošti na naslov

Priloge:

- dopis Društva slovenskih režiserjev
- dopis Narodne in univerzitetne knjižnice
- dopis Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost